

imod at få noget indtryk af livet i fængslet, enkelte markante fangeskæbner er medtaget, men hele skildringen har ikke det præg af indtrængen i fængslets indre forhold, som præger Johan Hvidtfeldts fremstilling fra 1950 af Viborg tugthus' historie.

Vagn Dybdahl.

Svend Thorsen: Folkets veje gennem dansk politik 1849—1949. (Fremad, 1953). 235 s.

Det er svært at skrive populært, meget sværere end at skrive tungt, detaljerigt og gennemdokumenteret. Det rent kunstneriske krav er større — og i en vis forstand også det kritiske. Bestandig skal der vælges og vrages, når der skal holdes en linie og belysningen være nogenlunde ensartet. Protokolsekretær Svend Thorsen har nu i to bøger, Danmarks rigsdag fra 1947 og den foreliggende, forsøgt at skildre dels folkestyrets daværende organer og deres funktioner, dels de strømninger i det danske samfund, der i 100-året 1849—1949 skabte de rivaliserende henholdsvis samarbejdende grupper på tinge, der kendes som de politiske partier. I det store og hele må det vist siges at være lykkedes for forfatteren at skabe en bog »for folket« — i bedste betydning; faghistorikeren bringer den vel ikke meget nyt ud over måske enkelte overraskende synsvinkler på kendte begivenheder eller personer.

Kritik af detaljer i et lille værk om et uhyre omfattende emne er vist i virkeligheden illusorisk; men som eksempler på, hvor vanskeligt det kan være at føre populariseringen helt til bunds, kan det nævnes, at forfatteren i sin omtale af ældre tiders skatter er meget omhyggelig med at forklare, hvad en hartkornsskat var — men selve ordet hartkorn tolker han ikke! Noget lignende gælder redegørelsen for »de femtens« udtræden af Frede Bojsens gruppe under forligsforhandlingerne mellem Højre og Venstre i 1894. De mest fremtrædende nævnes, og lidt længere nede belyses deres motiver, om hvilke det hedder, at de for en vis mands vedkommende næppe var noble. Hvor mange unge vil bare kort efter deres skoletid vide, at det er Alberti, der hentydes til? Hans skæbne rulles først op i et senere kapitel.

Disse træk er naturligvis af mindre betydning — og der er næppe mange flere af samme slags. Med hensyn til vurderingen af partierne er det lykkedes Svend Thorsen at holde sig smukt objektiv, i alt fald når det gælder den gruppe, der i dag kaldes de demokratiske. Dansk samlings tanker udnævnes i partiets start til »lågede«, en vurdering, der vel er subjektiv, men ikke farlig for forståelsen af partiets senere historie. Lidt værre stiller det sig med en dom af lignende karakter, nemlig over Louis Pios revolutionære indstilling i 1871 — en trusel i »Socialistiske blade« betegnes som frase. Pio var en fantast og mystiker, og han endte med at rende fra det hele. Kun med den baggrundsviden kan man benævne ham som frasemager; men før (Pio skrev, mens der endnu kæmpedes i Paris' gader), ja, da kan der sandelig ikke være nogen tvivl om, at han ville have stillet sig på barrikaderne, om han havde kunnet rejse sådanne. Han kendte kun en form for socialisme; evolutionen hører i sin endelige udformning en langt senere tid til. Fornemme fortiden og dens mennesker helt intenst evner kun de færreste; derfor kan sådanne skarpe karakteriseringer ofte forekomme lidt uretfærdige; men Thorsen har vel i dette tilfælde kun gengivet den almindelige mening som i øvrigt overalt i bogen.

»Folkets veje« kan varmt anbefales enhver, der ønsker at udvide sine almindelige skolekundskaber eller lære noget politisk historie. Som grundlag for studiekredse vil den være fortrinlig med sin overskuelige, livlige tekst, sine gode portrætter og morsomme karikaturtegninger — hovedsagelig gengivelser af helsider fra »Blæksprutten«.

Finn H. Lauridsen.

Oluf Bertolt, Ernst Christiansen og Poul Hansen: En bygning vi rejser. Den politiske arbejderbevægelses historie i Danmark. I. (Fremad, 1954). 392 s.

Socialdemokratiet har ikke manglet partihistorier. Allerede omkring århundredskiftet kom C. E. Jensen og F. J. Borgbjergs i mange henseender fortræffelige værk »Socialdemokratiets århundrede«, og i 1921 fulgte den ikke så vellykkede Wiinblad og Alsing Andersens »Det danske socialdemokratis historie«. Mere liv i fremstillingen og større historisk fornemmelse, end gamle Wiinblad havde, lagde Oluf Bertolt for dagen i 1938 i »Pionerer«, og nu foreligger som første del af et trebinds værk en socialdemokratiets historie til omkring 1918, for tiden indtil systemskiftet forfattet af Bertolt og efter af redaktør Ernst Christiansen, også den sidste har tidligere indlagt sig fortjeneste ved gode bidrag til dansk arbejderbevægelses historie, bl. a. gennem bøgerne »Danske smede« (1948, Smede- og maskinarbejderforbundets 60-års jubilæum) og »En stjernevogn kørte ud« (bryggeriet Stjernens jubilæumsskrift 1952).

Det må straks siges, at vi her har den bedste af de partihistorier, der foreligger. I 1930'erne fik vi i pragtbind de tre andre partiers historie, men hverken i stilistisk formåen eller i fremlæggen af kendsgerninger når de op på højde med denne nye partihistorie — for resten heller ikke i henseende til boghåndværk.

Bogen tager sit udgangspunkt i tiden før 1848 med den sociale og politiske uro, og efter en tilbørlig omtale af Fr. Chr. Sibbern og Fr. Dreier går man i gang med Pio, Brix og Geleff. Nye resultater eller synspunkter af rækkevidde rummer fremstillingen ikke, men den er veldisponeret og fængslende. Der er imidlertid visse spørgsmål, som trænger sig på under læsningen, og de er afgørende for al historisk fremstilling for en videre kreds: hvormeget kan man forudsætte bekendt? Det synes som om den ellers så rutinerede mand fra folkeoplysningsarbejdet, Oluf Bertolt, her af og til stiller for store krav til læserne, dette gælder også hans medforfatter. Det hedder også meget rigtigt i forordet, at »det vil altid bero på et skøn, hvor indgående en omtale den enkelte person eller begivenhed vil få i en historisk fremstilling som denne. Eller om de overhovedet fortjener omtale«. Det turde imidlertid være et krav, at man, når man indlader sig på omtale af noget, da afrunder det, så læseren ikke sidder med indtrykket af at være snydt for noget. Siger man »visse kapitalistiske kredse«, bør man fortælle, hvilke de er, omtaler man, at en institution bliver genstand for stærke angreb, må man have med, hvad de går ud på, og hvor meget bund, der var i dem. I den henseende kunne man have ønsket noget mere i bogen, eller også at man måske havde undladt omtalen. Der kunne også have været mere baggrund, socialdemokratiets og fagbevægelsens storhed viser sig bedre på baggrund af de sociale forhold end i medlemstallet. Skal vi forstå den udvikling, der allerede var ved at ske før 1914, og som satte ind derefter, da må vi have livet i et arbejderhjem o. 1870, o. 1890 og ved krigens